

כיבוד אב ואם שלו, היו בדרגה הגבוהה ביותר, במסירות נפש ממש, עיף ויגע היה מגיע לתל אביב ללא כל מטרה שהיא, אך ורק לקיים מצות כיבוד אב ואם. אחרי כן חזר עוד באותו הלילה לירושלים כדי לשבת וללמוד.

ביום ב' כסלו חל יום הולדתו, בו נהיה בן חמישים שנה. אחרי ישיבת בית הדין בפתח- תקוה הלך לישיבת "נחלת דוד" כדי ללמוד עם בנו הצעיר יואל שיחי' ולחזקו בלימוד בחברותא, אח"כ הגיע לתל אביב כדי להתברך ליום הולדתו. וכה היו דבריו האחרונים: "בתורה נאמר 'ומבן חמישים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד' היה מנוי וגמור אצלי לא להמשיך יותר בעבודה, להסתפק במועט ולהקדיש את רוב זמני היום והלילה אך ורק ללימוד תורה. יש לבני אדם תענוגים שונים, לי אין תענוג אחר". לא ידענו אז ולא עלה על דעתנו שהוא עולה כדי ללמוד בישיבה של מעלה, בעולם העליון.....

לפני שלש עשרה שנה התפללתי בשבת בירושלים בביהכנ"ס מטרסדורף במנין ראשון, באותו מנין התפלל חתנו של בעל ה"חפץ חיים" זצ"ל, רבי מנחם מנדל זקס זצ"ל, אשר היה כידוע שתקן גדול, ולא הכרתיו קודם לכן. בצאתו מביהכנ"ס ניגש אלי בצעדים מדודים ואמר: האם הוא מכיר את בנו? חייכתי ואמרתי "כמדומני שהנני מכירו", "אני מסופק"

אמר הגר"מ זקס זצ"ל, עתה מתברר שאמנם לא הכרתיו. צדק הגר"מ זקס, לא אני ולא אחרים הכירוהו, רק צדיקים גמורים מסוגו של הגר"מ זקס שגר אתו בשכנות במשך שנתיים יכלו וידעו להכירו. סבתי הצדקנית מרת רבקה ע"ה, אמרה אחרי לידתו אל אשתי הרבנית שתחי', "תכסי אותו האם אינך רואה שהשכינה שורה עליו"? – וכך זהרו פניו כזוהר הרקיע גם כאשר יצאה נשמתו, כשקרא בהתלהבות רבה ובקול רם "שמע ישראל ד' אלוקינו ד' אחד, ד' מלך, ד' מלך, ד' ימלוך לעולם ועד" – והרופאים בביה"ח אסף הרופא עומדים באימה וביראה, מעולם לא ראו פנים מאירים כאלה, וקשה להם להאמין שזה עתה יצאה נשמתו בקדושה ובטהרה.

נחמה פורתא לנו, שהשאר דורות מפוארים בנות נשואות לתלמידי חכמים ובנים צעירים אשר לומדים בישיבות בהתמדה ובסקדנות כפי שחונכו על ידו – זכותו מלווה אותם בחייהם בעתיד, שיגדלו בתורה וביראת שמים, כשהוא שומר עליהם מלמעלה, יהיה נא מליץ יושר עלינו ההורים השכולים, ועל אשתו הרבנית אסתר שתחי' על ילדיו שיחי' ועל בני המשפחה שיחי' ועל כל ישראל, עד אשר יעמדו רגליו על הר הזיתים ורבים מישני אדמת עפר יקיצו לחיי עולם ונראהו שוב בתפארתו, ואז ננוחם.

סימן נו

אבני דרך

פרקים בתולדות חייו של הגאון המחבר "תפארת אריה" רבי יהודה אריה לייב פרנקל זצ"ל.

משגרת החיים. בפרקים הבאים נעמוד בעז"ה על שורש הדברים, על "מהיכן תחילת הקדושה" וכן על מעט מזעיר מהליכותיו בקודש עלי חלד, תכתב זאת לדור למען ישמעו ולמען ילמדו ליראה את ה' כל הימים, והי' זה חלקינו מכל עמלנו.

א. נהורא ישרי בה.

ריפין – עיר ואם בישראל אשר בפולין זכתה לארח בקרבה אברך צעיר לימים אך מחונן בכל הכישורים הראויים לכס הוראה ורבנות מחד, ולאחבת הבריות מאידך. מי שלימים כיהן בה כרב ומו"צ ניהו סבא הגאון רבי יצחק ידידיה פרנקל זצ"ל אחרי פניתם של טובי העיר אל הגה"ק בעל "אמרי אמת" מגור זי"ע, כשהוא ממליץ עליו ע"י גיסו הגה"ח ר' חנוך צבי הכהן לוין הרב מבנדין זצ"ל בזה"ל כ"ק גיסי אדמו"ר שליט"א אמר על מכתבכם שתקחו את האברך הרב ר' יצחק ידידיה שיחי' למו"צ והש"י יעזור שיהי' טוב לכולם ולכל בני עירכם יצ"ו. כנפש ידידכם חנוך צבי הכהן לוין".

לאחר תקופה קצרה גמלה החלטה נועזת בקרבו של רב סבא זצ"ל להניח את משרת הרבנות ולעלות ולחונן את עפרה של ארץ אבותינו ולהשתכן בה. כשהביע את המשאלה לפני רבו ה"אמרי אמת" זי"ע היתה תשובתו גם היא החלטית "סאיז זייער א גלייכער געדאנק, ארץ ישראל דארף האבן אזאלכע יונגעלייט" – זוהי מחשבה ישרה, ארץ ישראל זקוקה לאברכים שכאלה – ומיד הורה

"אינני מתפעל מבנכם הגדול ר' ארי' על הבנתו העמוקה בדברי הירושלמי, אני מתפעל ממדת הענוה שלו איך ששלט בעצמו, שלא התפאר לומר את דבריו ברבים.....".

במילים אלו התבטא הגאון המפורסם ר' חיים קרייזוירט זצ"ל רבה של קהילת אנטוורפן יצ"ו על אבא מארי זצ"ל. כשהיתה פעם שבתו של סבינו מרן הגרי"י פרנקל זצ"ל בבית בנו אבינו זצ"ל בירושלים, בש"ק אחרי התפילה ביקרו אצלו טובי הת"ח שבשכונה כשהם מסבים ל"קידושא רבא", באותו עת שהה גם מקורבו הגר"ח קרייזוירט זצ"ל בירושלים וגם הוא הי' בין המסובים, כיאה למעמד זה התפתחה שיחה תורנית קולחת והגר"ח ז"ל הציע לפני הנאספים חידוש מירושלמי מסוים, לאחר הביקור כשיצא הגר"ח ק"ל לדרך ליווהו אבא מארי זצ"ל ותוך כדי ליווי הוא מאירו בפשט הנכון בדברי הירושלמי, בפתע שב הגר"ח ק"ל על עקבותיו כשהוא פוסע לעבר סבא רבא הגרי"י ז"ל באומרו "אינני מתפעל מבנכם הגדול ר' ארי' על הבנתו העמוקה בדברי הירושלמי, אני מתפעל ממדת הענוה שלו איך ששלט בעצמו שלא התפאר לומר את דבריו ברבים.....".

מילים אלו שיצאו מפי גברא רבה כהגר"ח קרייזוירט זצ"ל מסגירות באחת את דמותו המיוחדת של אבא מארי מוריני רועינו הגאון צדיק וחסיד זכר צדיק לברכה ששילב במהותו גאונות בתורה, עבודת ה' עילאית, עם מדות נשגבות אצילות ועדינות נפש שלא

למשמשו ר' בונים שכשחתנו הרי"ם לוין זצ"ל ישהה כאן, תועיל להזכירני שיכללנו ברשימת הסרטיפיקטים. ואכן מיד החלו ההכנות הראויות כשיד ההשגחה מדדה בהם לצאת את גולת פולין בעוד מועד כדי להנצל מצפרני השמד הוא ומשפחתו בחסד עליון.

באותה תקופה שבין רבנותו בריפין ובין נסיעתו לארץ ישראל, שב לזמן קצר אל בית חמיו חסיד ותמים הרה"ח ר' חיים אלעזר בראנד ז"ל – מחסידי המובהקים של הרה"ק ר' שמעון מסקרנביץ זי"ע – אשר משכן ביתו נאווה בעיירה קערנז'א שבפולין, שם דרך כוכבו של אבינו מורינז'א זצ"ל ביום ב' כסליו שנת תרצ"ה. בלידתו ניכר בו מאור פנים באופן נדיר, כשזקנתו מרת רבקה ע"ה היתה אומרת בקפידה "כסו את הילד הרי השכינה שורה עליו...." ואכן נפל נהורא בבית רב סבא זצ"ל ואמו זקנתנו הרבנית חנה לאה ע"ה.

בליל הוואכנאכט כשהוא נעור כנהוג נרדם סבא הגרי"י זצ"ל קלות על כסאו והנה בחלומו מופיע מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע כשהוא ניצב ליד ספר תורה, על אף שלא הכיר את בעל השפ"א אך מרגלא בפומי' דסבא זצ"ל ששר החלומות הוא זה שהודיעו כי הצדיק מגור בא לברכו, כשנעור מתנומתו הקלושה שוב לא נותרו לו ספיקות בדבר קריאת השם, תוך שהוא מספר לחותנו את מראה החלום ופשר פתרונו. הברית נערך בקערנז'א והמוהל הי' סבו של סבא הגרי"י ניהו הרה"ח ר' ישראל אליקים געציל קעניג זצ"ל, (אביו הי' הרה"ח ר' יעקב קעניג זצ"ל מן החבריא של השרף מקאצק זי"ע.) אשר זכה להכניס בבריתו של אאע"ה אלפי תינוקות בעיר המעטירה לינטשיץ מקום משכנו, והוא גם נתכבד "באמירת הברכות ובקריאת השם" – יהודה ארי' לייב – כשמו של בעל השפ"א זי"ע, אחרי הברית שלח סבא זצ"ל טלגרמה לעיר לינטשיץ לאביו הגה"ח ר' אהרן זצ"ל שנבצר

ממנו להשתתף בברית, ובין השורות הוא מגולל לפניו את פרשת החלום ושאכן נקרא שמו בישראל ע"ש השפ"א זי"ע, מספר ימים חלפו והנה מקבל סבא טלגרמה מאביו בזה"ל "גם אני בחלומי ראיתי בליל הברית את בעל השפ"א זי"ע ליד ספר תורה....." עדות ביהוסף שמו.

[דודנו הרה"ג ר' איסר פרנקל שליט"א בספרו "בעקבי הדרך" מוסיף נופך על העובדא הנ"ל: השפ"א נסתלק בן נ"ח שנים. בשובם של בעל ה"אמרי אמת" ואחיו הקדוש רבי משה בצלאל הי"ד מהלויה של בעל השפ"א זי"ע, אמר ה"אמרי אמת": לאבא היתה אריכות ימים – זו אריכות ימים שאל ר' משה בצלאל – אכן כן הוא השיב ה"אמרי אמת, שנותיו קצרות היו אך ימיו היו ארוכים, דברים אלו הולמים גם את אבא מארי זצ"ל שנקרא ע"ש השפת אמת זי"ע, שנותיו קצרות היו אך ימיו היו ארוכים ומלאים שמן ויצהר של תורה.] עוד בנושא "השם" עיין בפנים הספר במכתב תשובה אל הגר"י סגל זצ"ל, (סימן נ').

בבית גדול זה ליד אביו מרן הגרי"י זצ"ל שריד דור דעה אשר לבו כלב הארי, תלמידם של ענקי הדור הקודם המה – הגר"מ זעמבה, הגרמ"ד פלוצקי בעל ה"כלי חמדה", והאדמו"ר מאוסטרובצא, וזכר כולם לברכה – ספג את כישוריו הברוכים ואת משנת תלמודו בקשר עז של אהבת תורה ויראת שמים כאשר אמו הרבנית הצדקנית מרת חנה לאה ע"ה פורשת כנפיה עליו מנעוריו בתפילותיה הזכות ותחינותיה המהוללות בתום לב, כאשר מבין השיחים בולטת לה שיחה אחת של תפילת חנה, "אל הנער הזה התפללתי.....".

ב. הרבה למדתי מרבתי וביתר מחבירי.

בתחילת שנות בחרותו קנה חכמה בישיבת "חידושי הרי"ם" בת"א. אחר יצק מים אצל סבו הגדול הגה"ח ר' אהרן פרנקל זצ"ל, שבפי כל הי' נקרא "ר' ארון" משום שפרט

לכל מילה הנאמרת מפי רב. במהלך השיעור הפתיע סבינו זצ"ל את הגר"י זצ"ל בקושיא אלימתא, ויען ר' יחזקאל ויאמר: "אינני מבין מדוע א"כ מקומי כאן ומקומכם שם בפתח, והרי צריך הי' להיות ההיפך שמקומי במקומכם ואילו מקומכם כאן " ואכן הרבה התפלפלו ביניהם בשמעתא ובהלכה בכל אפשרות מזדמנת, (עיין גם בסימן מ"ה חילופי דברים ביניהם), ומה נהדר הי' המראה כאשר גבה טורא ביניהם בליבון סוגיא לאמיתה של תורה כשתוך כדי היתוך הדברים אורייתא הוא דמרתחא בהו עד שזקנתינו הרבנית ע"ה בקשה מהם חדול בשל בריאותו של סבא מארי זצ"ל, אשרי עין ראתה כל זאת.

ג. באהבתה תשגה תמיד.

דרכו בקודש כפי שהתווה לעצמו עוד מימי נעוריו הי' להשכים קום בשעות המוקדמות של הבוקר. כבר בשעה שלש לפנות בוקר הי' במקומו הקבוע ליד הסטנדר בעומקה של גמרא או הלכה כשתוך כדי לימוד הוא מפוס תנועה עריבה ואז הוא מתעמק בהבנת דברי התוספות או בקושיה על הב"י או על הפמ"ג או הנתיבות, מאידך יש והי' שוקע בסוגיה בתחילת אשמורת כשאו הי' "לן" כמדרשו ב"עומקה של הלכה", בדרך כלל היתה זו אמנו הרבנית תליט"א שקמה בשעות הבוקר ומעמידתו על השעות שחלפו כשבד בבד מפעמת בה השמחה והסיפוק לשמש כעזר למי שכל כולו רצוף אהבה אהבת תורה בלי חייץ וגבול. פעם כשאירע מקרה דומה, איך ששם לב שמישהו בסביבתו וכן באותו רגע הוא מגלה שעמלו בסוגיה מסוימת נמצא בדיוק בדברי הרשב"א ורצה להתחלק עמו באושרו פכר מיד את שתי ידיו וענה בשמחה: "ב"ה כיוונתי לדברי הרשב"א".

לידיעתו המופלגת בתורה ותבונתו וצדקותו, הי' גם לשם דבר במידת הצניעות והענוה שניחן בהם, לשם כך היו מפטירים אחריו, מקום "ארוך" אינו מן המידה, מכיון שלא תפס מקום בעיני עצמו. מתכונותיו אלו האציל גם על נכדו ניהו אבא מארי זצ"ל, (בפטירתו של צדיק ר' אהרן זצ"ל נכח אבינו זצ"ל בשעת יציאת נשמה כשמלבדו לא הי' איש) ר' אהרן זצ"ל שגור הי' בפיו שו"ע יו"ד עם הפרמ"ג והס"ק שבפרמ"ג, וכך מלאהו חכמה במשנתו הסדורה ובאופן הלימוד להכשירו להוראה, אח"כ נבחן אצל גדולי ישראל כשהוא מתעטר על ידם בכתר הוראה וסמיכת חכמים.

משם המשיך את לימודיו בישיבת "גאוני וואלוז'ין" ו"עטרת יוסף" ובכולל "היכל התלמוד". לאחר נישואיו עם תבלחט"א אמנו הרבנית תליט"א הוסיף חיל באפיקי ים התורה מתוך התמדה עצומה והבנה בכולל "היכל התלמוד" כשהוא שוהה שם במשך רוב שעות היום, וכך במשך שנים עשרה שנה ישב באהלה של תורה ב"היכל התלמוד" כשמקומו שמור בין הלומדים החשובים שם שידעו להעריכו כראוי.

בבית חותנו הגה"ח ר' משה לייב ציינוירט זצ"ל בטבריה מצא כר נרחב להמשך התעלותו, סבא הגרמ"ל זצ"ל ידוע הי' כשקדן עצום גאון חריף, וכמדת גדלותו כך היתה מדת ענותו. ואכן אי אפשר שלא נייחד לשמו ולזכרו יריעה קטנה, אך כי משם אפס קצהו תראה כמוכח מהעובדא דלהלן: מעשה בהגאון ר' יחזקאל סרנא זצ"ל ראש ישיבת חברון שהתארח בעיר טבריא רבתי, כראוי לאורח רב רבנן כמותו כבדוהו טובי העיר למסור שיעור בשער בת רבים, בית המדרש הי' מלא מפה לפה וסבא מארי הגרמ"ל זצ"ל עומד בפתח ושוקק משם

לפניו חידוש בסוגית "מקדש במלוה" [יסוד הדברים בקיצור הי' בביאור דעת התוס' בקידושין דף ו' שמכיון שהאשה חייבת מעות

א. ענין זה של "נמצאו דבריו מכוונים" אירע אצלו פעמים רבות. באופן מיוחד מזכיר א' מבניו כשהרצה אבא מרי זצ"ל

ד. בהתהלכך תנחה אותך

"כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו". (כתובות קי"א:) דברים אלו הולמים במיוחד את אבא מארי זצ"ל כאשר כל כולו הי' שלהבת קודש בתורת ה' בהקפידו שלא לאבד אף רגע יקר, וכך הי' תמיד נושא אתו – לכל מקום, לכל מטרה, או בשהות של נסיעה באוטובוס – ספר מסדרו הקבוע בגמ' או בשו"ע או מאיזה קובץ תורני שראה אור באותה תקופה. הנהגה זו מצינו במשנה תוקף בדרכו האחרונה כשהוחזרו פריטי הדברים שהיו עמו (מבית החולים אסף הרופא אשר שם שחל"ח) ובינות הדברים היו ספר קהילות יעקב על יבמות (ידובר אודותיו להלן), וכן כמה תשובות מצולמות מספריו של הגר"ח פלאג'י זצ"ל, הנו"נ בשאלות שעמדו על הפרק בבתי הדין ששימש בהם.

עובדה הקשורה גם היא בסוגיא זו של ערך הזמן ללימוד התורה. ביום שמחת תורה אחרי ההקפות וסעודת יו"ט, כששעת אחה"צ מאוחרת בשער, אירע פעם שביקש א' מבניו להתנמנם מעט כדי להחליף כח להמשך עבודת החג, כשהשיח את משאלתו לאבינו זצ"ל דחה על הסף את הצעתו באומרו "שמחת תורה הריהו יום גדול כ"כ מחד, מאידך, בני קל חי עסוקים במצוות היום, ומעט אנשים מוצאים זמן ללימוד התורה עצמה, אנא חטוף מצוה עזובה זו ותהא לך לזכות, לא אחר הנער לעשות כמצות אביו ופנה ללמוד בבית הכנסת המרכזי שבשכונת מטרסדורף, בהגיעו לביהכ"נ וירא כי אין איש, אך באפו עולה ריח של שריפה, הלה מאתר את מקום השריפה והנה אינו מאמין למראה עיניו ... סמוך ונראה לארון הקודש (שהי' עשוי בזמנו מעץ) בוערת באש חבילת

מלוה ומקדשה במחילת החוב, הו"ל כהא דנדרים כ"ד דמהני באומר הריני כאילו התקבלתי ע"י שנעשה כמי שקיבל ממנה את המעות ושוב מקדשה בהם. ומ"מ ס"ל לר"י בתוס' דלא מהני

עלים של תה כאשר יד מסתורית אחראית למעשה, מיד שפך מים מסביב כדת והלכה עד אשר שקעה האש. לפי אומדן זעיר הרי שבדקות אחדות נמנעה ההתלקחות ח"ו בארון הקודש וכו'. – עדות חי' לזכות לימוד התורה – אכן מגלגלים זכות ע"י זכאי.

אבא מארי זצ"ל הקפיד מעודו שלא לצאת מארץ ישראל, סבא הגר"י זצ"ל שנשא על כתפיו את עול הרבנות ובתי הדין בת"א במשך ימות השנה, הי' זקוק למנוחה, וכמנהגו הי' נופש כמה שבועות בימי הקיץ בהרי שוויץ שהיו לו למרפא נפש וחיוזק הלב שסבל ממנו, כשמצטרפים אליו זקנתו הרבנית ע"ה עם יבלח"א אחד מבניהם, ביודעם רצונו הכנה של אבא מארי זצ"ל מעולם לא הטילו עליו את חובת ההצטרפות לנסיעה, אך אירע פעם שנבצר מאחרים להתלוות וסבא הגר"י זצ"ל ביקש ממנו להצטרף אליהם. על אף רצונו הטהור, אך לא איש דכוותי' שהי' מצויין בכבוד הזולת בכלל ובכבוד בית אבא בפרט שיסרב לבקשתם, ואכן היתה זאת הפעם הראשונה וגם האחרונה שיצא מארץ הקודש לארץ העמים כשהוא משתדל בכל כוחו לשוות לד' אמותיו "אורא דארץ ישראל". במכתב שכתב משם לבנו שיחי' אחרי שתיבלו בדברי תורה בסוגיות שעמד בהן, הוא מסיים בדברי אגדה בשבח א"י הבנויים על דברי ה"שפת אמת" וניכרת משם היטב ערגתו לארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה.

מספר אחד ממכיריו, יום אחד השכמתי קום לפנות בוקר בבית המלון שהתאכסנתי בו בשוויץ, תוך כדי שאני מהלך במסדרון המלון צדה אזני קול תורה הומה בחן, מתוקים מדבש ונופת צופים, ואני משתאה לדעת מיהו ה"אשרי

משום דביקדושין צריך כסף בעין ולכן מועיל רק במחילה מלוה. [ולא יסולא בפז אושרו כשמצא חידוש זה בסוגיא זו בדברי השיטה מקובצת ב"מ ע"ב (ד"ה מלמדין אותן) שמבאר כן להדיא, ע"ש.

האיש", אני מתקרב בכיוון הקול והנה מכירני בו זה ידידי וזה רעי הגר"א פרנקל, ואז קושייתי א"כ מתחדדת וכי כדי ליהנות מזיו התורה צריכים לנסוע עד לשוויץ? אתמהא! אך תשובתו בצידו, כי אם הנסיעה היא לשם כיבוד אב ואם שוב אין זו נסיעה לשוויץ אלא לאב ואם השוהים שם, ולכן מסדר היום לא נגרע מאומה. אגב אבא מארי זצ"ל אמר פעם כמסיח שבתקופת שהותו בשוויץ זכה לסיים את כל "טור אבן העזר". כן העיד עוד ידיד נאמן מאירופה ה"ה הר"ר יעקב ראזנקראנץ הי"ו שזכה להכיר את בית אבא מקדמת דנא, וכך הם דבריו: זכיתי שהגרי"י פרנקל והרבנית ע"ה היו מתאכסנים בחוילתי במשך שנים, פעם אחת זכיתי לארח גם את בנם רב האי גאון וצדיק ר' ארי' זצ"ל, במשך שהותם אירע שמורה השעות "קבע" שר' ארי' נעלם לכ"עשרים שעות", התחלנו לחפש ולאלתר כל פינה עד שלפתע גליא נהורא בבי מדרשא, ר' ארי' נמצא שקוע בתלמודו בפינת דירת הקרקע בחשק בלתי נדלה, אכן "מה אהבתי תורתך.....".

ה. בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך.

"אם אתן שינה לעיני וכו' עד אמצא מקום לה". כפי המשמעות הפשוטה הי' אכן הרגלו לנום את שנתו תוך כדי עיון בספר הנו"נ בנושא שעמד בו באותה עת. אך משמעות נוספת ונוקבת ל"בשכבך תשמור עליך" ילמד מהליכותיו בעידנא דעקתא. פעם שהה בבית חולים לצורך ניתוח ואחד מבניו שהה עמו במחיצתו בשבת שקדמה לניתוח ובשבת שלאחריה, וכך מספר בנו שיחי': בשבת שקודם הניתוח הי' אבא מארי זצ"ל זקוק להיות במצב של צום כפי שצווה מכיוון שלמחרת נערך הניתוח, אלא שאף אם החלק הגשמי נעדר, בו בזמן החלק הרוחני העילאי הי' בו מטעם גן עדן ממש, סעודת השבת על אפו של המיקום הזר היו

מתובלים בדברי תורה מתוך חדותא דשמעתא בלי להכיר על פניו שום סרך של דאגה מהניתוח הקרב. ביום השבת לאחר תפילת שחרית מוקדמת וסעודת היום למד עם בנו במשך רוב היום פרק שנים אוחזין עם הראשונים כשהוא מעמיק הרבה בסוגית "עד המסייע" ובביאור שיטות הראשונים שהובאו שם ברא"ש, ושוב בשמחה עצומה "כי במ חייטני", עד שהעומד מן הצד לא הי' עולה בדעתו שבטרום ניתוח עסקינן. בשבת שאחרי הניתוח כששכב על מיטתו והוא עדיין חלוש ודיבורו הי' קשה עליו ביקש מבנו שיחי' שילמד בעצמו וישמיע לאזנו מה שלמד בישיבה ושאר לימודי ה', פוק חזי מה שהחיהו בתקופה זו, "כי מוצאי מצא חיים". אגב אורחא יש לציין הנהגה נפלאה מהליכות בביה"ח, כמקובל שם שהצוות הרפואי בא בזמן הקבוע לשם מדידת החום, לחץ דם, וכן הלאה כמתבקש, ומוטל עליהם לרשום את המספרים כדי לעדכן את השינויים, אך בשבת קודש אף שעל פי ההלכה אם יש חשש שכחה יתכן להתיר בחולה שיב"ס, אע"פ כן חשש אבא מארי זצ"ל מחילול שבת ע"י יהודים, ולכן ביקשם שיסמכו על זכרונם (כפי שאכן הי' בעל זכרון נפלא) ובמוצש"ק יפרט להם את כל המספרים הדרושים לפי סדר הבדיקות. למותר לציין שביראת הכבוד מילאו אחר דבריו כמאמר חכמים "כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים", ואכן במוצ"ש שינן להם את כל מספרי הבדיקות לפי סדרן.

ו. כי ה' יתן חכמה.

תפיסתו וחדות עינו בכל נושא היו להפליא, כך בהערותיו וכך בתשובותיו. כשנשאל לביאור בגמ' בהלכה או אפילו בפירוש פסוק או רש"י, ענה ללא דיחוי בהבנה בהירה, למשל כשנשאל פעם מת"ח אחד פשט בדברי הסה"ק "בית ישראל" לערב יוה"כ שנת תשי"א (ד"ה ח' הרי"מ ז"ל וכו') שדבריו שם נראים

שם "בן חורין ממס של מלך", וא"כ גם כאן הכונה בארעא דלית לה טסקא היינו ארעא הפטורה ממס של מלך שזהו מקום קלניא, ודפח"ח.

בדרך צחות אמר פעם: מובא שתיבת עשיר היא בר"ת עיניים שיניים ידיים רגלים, שאברים אלו כוללים את רוב חלקי הגוף, ואין לך עשיר גדול מזה שאבריו שמורים בעז"ה. לפי"ז יש לפרש "כל המרים יד וכו'" נקרא רשע", כי אם תוציא אות יו"ד מעשיר שזהו סימנך של יד ישארו האותיות ר'שע' תחת מילת ה"עשיר".

ז. עבודה שבלב.

כבן המתחטא לפני אביו הי' עומד לפני קונו בתפילה כשהוא מפרש ואומר את תיבות התפילה כמונה מעות ממש, הגם שעשה הכל בסתר המדרגה, העומד מן הצד ס"ס הי' מתחזק בו בקרבת אלוקים בראותו את זוהר פניו, את הדביקות בהאי שעתא בשומע תפילה, והתרחקות של טפח וטפחיים משגרת החיים כשהוא חש את נועם הנשמה המתעוררת לקראת בוראה. כך מראהו בתפילה וכך מראהו במנת התהילים שהי' נוהג לומר מדי יום ביומו, כשמרגלא בפומי' "רבש"ע עוזר לכל בניך עמך בית ישראל וגם אני בתוכם". גם אם תפילתו היתה בקול דממה דקה אך בעריבות והשתפכות עילאית. כך גם תבע מילדיו שיעמדו בחדרת קודש על משמר התפילה כפי שראוי ליסוד היסודות, שכל תיבה בתפילה תאמר כפי שאכן ראוי שתאמר, לפלל לבורא ניב שפתים. אף כי

סתומים כחידה, הפנהו מיד לדברי הגמ' ברכות לא לשלושת הדברים הנכללים בהלכה פסוקה שדברי הגמ' שם הם אור גדול בביאור דבריו, ע"ש.י

פעם נתקשה בדברי רש"י ב"מ ק"י הנסובים ע"ד הגמ' שם "מלוה אומר חמש שנים ממושכנת שדך ולוה אומר שלש, לרבי יהודה מלוה נאמן מיגו שיכול לומר לקוחה היא בידי. ומקשה הגמ' ממשכנתא דסורא שתקנו חכמים, והרי אם המלוה יכבוש את השטר יוכל לטעון לקוחה היא בידי וכי תקנ"ח דבר שיכול לבוא לידי רמאות. ותי' הגמ' דתקון רבנן דמרי ארעא יהיב טסקא וכרי כריא, והיינו שלפי"ז מוכחת בעלותו. ומקשה הגמ' ארעא דל"ל טסקא ולא כרי כריא מאי", וברש"י "ואי ארעא קניא הוא דל"ל טסקא וכו'". ועמד בזה אבא מארי ז"ל מהי כוונת רש"י במה שהוסיף תיבת "קניא" דליתא בגמ' וגם אין לה הבנה בסוגיא משום צד. והנה באותו זמן נזדמן לו לבקר אצל דודו הגאון המופלג רבי ברוך נאה זצ"ל מחבר ספרי "גמרא שלמה" על מסכת פסחים ובנו של הגרא"ח נאה זצ"ל בעל השיעורים, שהי' מפורסם כת"ח נדיר וחרף מוח, והציע לפניו את הערתו, ומה נהדר הי' לראות את הגר"ב ז"ל כשגודלו ואצבעו מקמטות את סדקי מצחו תוך כדי שהוא מכין איזה תירוץ חריף, ואכן לאחר זמן קצר הגיע הפירוק המיוחל, – ס'איז אגרייז און רש"י – הפטיר ר' ברוך. זוהי טעות בגירסת רש"י, והגירסא הנכונה היא "קלניא" במקום "קניא". והוסיף לפרש שמקור דברי רש"י הם מהגמ' בסוכה דף מ"ה "תנא מקום קלניא הוה", וברש"י

כמו חבירו אלא שמוסיף שאינו יודע אי בהדי הדדי אגבהוה א שהגביה מקודם וא"כ מדוע נקט הפ"י להעדיף הברי, השיבו א"מ על אתר, הניקוד בתיבות שטוען ברי בכל הטלית לא בא אחרי "בכל הטלית" אלא מקודם, דהיינו שזוכה הלה שטוען ברי, ובמה, בכל הטלית ע"י שבועתו, שהרי יכול להישבע, ודפח"ח.

ב. כמו כן שמור בזכרוננו של א' מבניו שיחי' הסבר בהיר לפי מיקום הנקודה בדברי הפנ"י ב"מ דף ב. ונציין את דבריו הנוגעים לעניינינו "משא"כ כשאין יכול לישבע בברי אלא שאומר כסבור שאני הגבהתי תחילה ואיני יודע אם הגבהתי אותה קודם או בהדי הדדי דבזה ודאי זכה הלה שטוען ברי בכל הטלית ע"י שבועתו", עכ"ל. ונתקשה הרי גם זה טוען כ"ש

הצנע בשעה שהשיג רב סבא באיזה שהיא דרך שני תפוחים ותחת להחיות בהם את נפשו ונפש ביתו והטף דתליין ב', החיש את צעדיו והעלים לפני אביו ותהיינה לו למשיב נפש, – עדות חיה לדברי האוה"ח ודפח"ח. – ופוק חזי עומק הענין שמרן ה"לב שמחה" בזמן נשגב של הדלקת נ"ח עורר ענין זה, – כי להאיר את נתיבות אב ואם גם זה בכלל "נר מצוה". ישמע חכם ויוסיף לקח.

ט. ומצא חן ושכל טוב.

"הוא" הי' אומר כל שרוח חכמים נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו". (אבות פ"ג מ"ג) – הוא הי' אומר – הוא הי' מביא לידי אמירה זו ע"י דיבורו ומעשיו שרוח הבריות תהא נוחה הימנו ורוח המקום שתהא נוחה הימנו. מאור פניו ואצילות הנפש מהולה בזכות המדות, כל זה אכן יעידון הבריות עליו. בלי כל הבדל של חוג או גיל הי' משוחח עם כל אחד, ונותן לו את התחושה שאין לו בעולמו רק מענין שיחתו עם פלוני, תוך שהוא נוהג מפנימיות ענוותו שלא להסתכל בפני אדם אף בשעה שדיבר עמו וכפי המובא בהנהגות שבאגרת הרמב"ן. רבים יודעים לספר על גישתו האצילית מחד והפשטנית והסבלנית מחד לכל משאלות לב. מי ב"שאלה" של עוף כאשר השואל ממתין להכרעתו האם העצם שבורה או לאו, אם בעזרה בתחום הכשרות כששימש רב מחלקת הכשרות בירושלים, כשרבים חבים לו את הכרת טובתם על השתדלותו עבורם לקבל משרה, כאשר הם שואבים מכך את מקור פרנסתם עד עצם היום הזה, אם אלו סתם אנשים קשי יום שבאו לגולל בפניו את מנת יומם ולהנות ממנו עצה ותושי', ואפילו סתם אברך צעיר שבא לדור בשכנות ובמאור פנים הוא מתעניין אצלו לפרטים על סגוליות ההשתכנות. כן הי' מקפיד ללוות לכל מי שבא אליו – כברת דרך – בלי שום חילוק ברמת המבקר ואפי' הי' זה אחד מילדיו.

הי' מגלה טפח ומכסה טפחיים, אך את כאב גלות השכינה ביטא היטב בכסיפת פקודתו את ה"כותל המערבי" לעיתים קרובות, להעתיר תפילה לקרוב לקוראיו במקום קדוש זה, במיוחד בולטת הנהגתו ב"תשעה באב" בהקפידו על חומרת הב"ח להשיל את נעליו וללכת יחף ביום זה, וכן בליל ת"ב גם הי' את שנתו על הקרקע להדיא כמשנת חסידים.

ח. בן יכבד אב.

כגדלותו בתורה כך היתה גדלותו במידות בכלל ובמצות כיבוד או"א בפרט, כשבהתמסרות בלתי נדלית הי' מפתח את חוש למדנותו גם במצוה זו, כשכל תנועה היתה נשקלת בפלס, האם בכוחה להוסיף כבוד בית אבא, או האם תוכל לחסוך איזה שהוא בדל של עגמת נפש ח"ו. כך הי' יורד למשכנם בת"א פעמים אין ספור לשיחה קלה כבחמורה, או ללינת לילה שניהם כאחד שוים, כדי לחלוק עם אב ואם מזיום ומזיוו. אך אין זה בכדי, שהרי דברי האוה"ח הק' מאירים ומאמתים עובדא זו, וכך הם דבריו בפרשת קדושים "עוד נ"ל טעם שאמר לשון יחיד וגמר אומר לשון רבים (נסוב עה"פ איש אמו ואביו תיראו, שהפסוק פותח בלשון יחיד "איש אמו ואביו", ומסיים בלשון רבים "תיראו") נתכוין לומר כי כשהבן יהי' ירא מאביו גורם גם כן שבנו יהי' ירא ממנו. כמה הדברים תואמים להפליא ברב סבא הגאון ר' יצחק ידידיה זצ"ל וכפי שידועים כבר הדברים מפי אנשי אמת על גודל כיבוד אב שנהג בו, ואיך שהי' מעלה לפני אביו הגה"צ ר' אהרן זצ"ל מפיתו בתקופת הצנע בארץ ישראל, כן גם סיפר כ"ק מרן בעל ה"לב שמחה" זי"ע בחנוכה תשמ"ה לאחר סילוקו של צדיק אבא מארי זצ"ל כשבשעת הדלקת נרות ייחד את דיבורו על גודל מדת כיבוד אב שקיים אבא מארי זצ"ל ושירושה היא לו מאבותיו ז"ל, כאשר אירע בתקופת

כל האמור באישיותו המיוחדת הקסימו את ידידיו ומכריו, אם בבית הדין, או ידידים ורעים מכל התקופות, שכנים הגרים בקרבתו, – באי בשער בתי המדרש שהתפלל שם. גם כשהי' לעיתים פוקד את המנין המוקדם של נוסח אשכנז שבקרית מטרסדורף בירושלים עמדו שם מיד על גדלותו, כך מספר האחד על ההכירות הראשונה עמו כשראה מיד את בקיאותו הרבה בפ' הרמב"ן עה"ת, האחר יספר על בקיאותו והבנתו בש"ס, וכן הלאה, כולם כאחד הוקירוהו על גדלותו בתורה, אצילותו, ומדותיו הנעלות, וכך אכן נצמדו אליו כמה מטובי הלומדים שבשכונה כאשר הם משתאים על בקיאותו בש"ס ופוסקים ואישיותו הנהדרת.

י. מדא בן מדא.

הערכה רבתי אליו שמורה היתה אצל פתחן של גדולי ישראל ויושבי על מדין, בתחילת הדרך תוך כדי לימודיו בכולל "היכל התלמוד" אצל הגאון ר' טוביה לסיצין זצ"ל כבר השתמש בסמיכה שעטרוהו גדולי ישראל כשהוא מתבקש לשמש "כרב המשחטה" בתל אביב. אח"כ כשעלה לירושלים התקרב למוריה ורבניה מרנן הגרש"ז אוירבאך הגרי"ב ז'ולטי הגר"י קולין זצ"ל ועוד, ולהבל"ח הגרי"ש אלישיב והגר"ע יוסף שליט"א שהעריכוהו מאוד ומהם שהמריצוהו לקבל כושר דיינות כדי שכתלי בתי הדין יושפעו מלמדנותו וישרותו ויהנו ממנו עצה ותושי'. כששימש בתחילה בבית הדין לממונות בירושלים ביחד עם הגאון רב"י לוין זצ"ל ויבל"ח הגר"א קצנלבוגן שליט"א ניכרת סמכותו המיוחדת כאשר הגר"י לוין – זקן שקנה חכמה – ששימש כאב"ד, על אף זאת בפסקי דין שרשם לעצמו מתקופה ששימשו יחדיו, מביא בכתביו את חוות דעתו של אבא מארי זצ"ל בפסקי דין שונים, ענין זה חזר על עצמו גם כששימש דין בבית הדין הרבני בפתח תקוה שגם שם שימש – זקן שקנה חכמה – ניהו הגר"א ברוידא זצ"ל

כאב"ד, אך תמיד הי' לדעתו משקל מכריע בפסקי הדין. עם הגאון רי"ש אלישיב שליט"א היתה לו הכירות רבת שנים הן בשאלות הלכתיות והן בפס"ד, כאשר בהזדמנות מסוימת הוא משמש כשליח מהגריש"א שליט"א בנושא הנוגע לכלל, למרן האדמו"ר בעל ה"לב שמחה" זי"ע, והכל בפשטות אופיינית בלי שהחזיק טיבותא לנפשי' כלל וכלל.

כחודש לפני הסתלקותו הונח על שולחן בית הדין בפ"ת שאלה סבוכה של עגונה, אבא מארי זצ"ל בליבו הרחום לא נח ולא שקט עד שיגע ומצא פתחא להיתירא, אך לא לפני שהוא מעלה את הסבר הכרעתו לפני מרנן הגרי"ש אלישיב והגר"ע יוסף שליט"א, במכתב תשובה אליו מהגר"ע יוסף שליט"א כותב הגר"ע: דבר הגט וכו' "ויש מקום עיגון בדבר", והוא מסיים גם את תשובתו בנוסח זהה: "ועכ"פ בצירוף כל הטעמים הנ"ל נ"ל שיש להקל והאשה שנתגרשה כבר בגט זה רשאית להנשא לכל גבר די תצבי חוץ מכהן". שבועיים קודם פטירתו עלה אבא מארי לבית הגרי"ש אלישיב שליט"א ושוב הנושא נידון ביניהם לארכה ולרחבה במשך כשעתיים ומחצה! אך הנושא עדיין לא הוכרע, במוצאי שבת האחרון לחייו – פרשת תולדות – הוא מוסיף לשוחח עם הגריש"א שליט"א בטלפון באותו ענין עוד כמחצית השעה, עד שהכרעה נופלת ביניהם "להתירא". כך סיים אבא מארי זצ"ל את שליחותו עלי חלד לעזור לעלובה זו ע"מ להוציאה מכבלי העיגון להקים בית בישראל.

כשעמד על משמר הכשרות שע"י המועצה הדתית בירושלים בתוקף תפקידו, פיקח על כך בכל כוחו שלא יכשלו אחינו ב"י במאכלות אסורות ח"ו, (פעם אף אוים על חייו כשמיאן לתת הכשר במקום מסוים), מסירותו ונאמנותו לא ידעו גבול ולא פלא א"כ שגם המדקדקים ביותר סמכו בתום לב על ההשגחה

שהיתה תחת עינו הפקוחה. כמו כן הקפיד מעודו שלא לקבל טובת הנאה מאדם ובפרט כשהי' נוגע לבעלי בתי חרושת וכיו"ב, כשניסו לכבדו במתנת יד או במשלוח מנות בפורים נתקלו מיד בסירוב מוחלט, כן גם הי' מצווה לבני ביתו שלא לקבלם משום אדם, כשאירע פעם שמי מילדיו מחוסר ידיעה קיבל טובת הנאה שהגיע לפתח ביתו, כשעמד על כך ציוה מיד לאתר את השולח ולהשיב את מתנת היד או טובת הנאה מכל סוג שהוא למען הנותן. כמו כן הקפיד שלא להופיע במעמד חופות של מזמינים אשר היו נתונים תחת פיקוח הכשרות שעל ידו, על אף הפצרתם העיקשת, כדי שלא יכבדוהו בכיבוד זה או אחר במהלך החופה. הדברים מתחדדים ביותר בהתבטאותו המרגשת בהיפרדו ממשרת רב מחלקת הכשרות טרם שנעשה לדיין בישראל, כשהוא נושא את ידיו למרום בהכריזו, "מעודי בתחום הכשרות לא נהניתי מאיש כדי שלא אתחייב לאיש טובת הנאה וכיו"ב".

יא. במחיצת רבותיו וצוק"ל.

צדיק בדרכיו, חסיד במעשיו, דבוק ברבותיו לבית גור זי"ע, כשהוא נשמע לדבריהם בהתבטלות יתירה. עוד כשנעשה בר מצוה זכה אבא מארי זצ"ל להכנס בקודש פנימה אל ראש גולת אריאל האדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זי"ע כשהוא מכבדו בלעקיך לרגל הבר מצוה בצירוף ברכתו הטהורה כשבאותו מעמד נכת גם הרבי בעל ה"בית ישראל" – שבחיבה יתרה טפח על פניו וצירף את ברכתו לברכת אב. מאוחר יותר הי' קשור לאדמו"ר ה"בית ישראל" בכל רמ"ח ושס"ה, וכפי שהתבטא פעם אבא מארי זצ"ל עליו כשהוא מתארו "עמוד האש" שבדור! הבית ישראל מצידו עומד על מהותו ומתבטא עליו כפי שהעיד כ"ק בעל ה"פני מנחם" זי"ע: "ארי" איז א גאון און באהלטנקייט", (הובא לעיל בהספדו של מרן סבא זצ"ל) "אחי הבית ישראל התבטא עליו: ארי' הרי הוא גאון ביכולת

להחביא את עצמו". ונציין בזאת כמה פניני עדות על הקירבה המיוחדת. בתור אברך היתה פעם שבתו בעיר צפת, הי' זה בתקופה שה"בית ישראל" נפש בקיץ ב"הר כנען" כהרגלו, השבת היתה ש"ק פרשת מסעי ואבא מארי זצ"ל כיתת את רגליו לתפילת שחרית אצל הרבי זצ"ל להר כנען, לאחר התפילה נקרא אל הרבי ל"קידושא רבה" והרבי כבדו בפירות ומגדים, בד בבד מלמדו גם פרק בחסידות: "אכול את הפירות כאן ואל תסמוך על העירוב המקומי, כשהוא מוסיף, זהו דבר ישר שלא לטלטל אף במקום שיש עירוב". בקידוש עמד הרבי ז"ל על דקדוק לשון הפסוק הנאמר בבנות צלפחד "זה הדבר אשר צוה ה' וכו' לטוב בעיניהם תהיינה לנשים וכו'", (במדבר לו.ו.) דלכאורה הו"ל למימר "בעיניהן" לשון נקבה, ותוך כדי דיבור סקר הרבי מקומות רבים בתורה שהלשון משתנה מזכר לנקיבה ולהיפך, ומסיים הרבי זצ"ל: "לטוב בעיניהם – סזעהט זיך אויס אז בנות צלפחד האבן געהאט א מענערי'שע אויגן" – כנראה שבנות צלפחד חוננו בעינים גבריות – שהרי רש"י מביא על הפסוק כן בנות צלפחד דוברות (במדבר כז.י.) "מגיד שראתה עינן מה שלא ראתה עינו של משה", א"כ על עיניהן מתאים אכן הביטוי "בעיניהם" לשון זכר.

באחת הפעמים כשנקרא אל הבית ישראל ל"טיש", והבית ישראל נכנס לטיש ניצב בפתח ובוחן בעינו החדה את היושבים, כשהבחין באבא מארי זצ"ל ולא הי' ניחא לי' המקום בו ישב, הורה הרבי על אתר ליושב שני לידו לפנות עברו את מקומו

אבא מארי זצ"ל סיפר פעם את העובדא הבאה: פעם בא האדמו"ר ה"בית ישראל" לבקר את אא"ז הגה"צ ר' אהרן פרנקל זצ"ל הי' זה אחרי ניתוח אצלו, באותו מעמד חילק הרבי תפוחים לסובבים, כשהושיט ידו לאבא זצ"ל הוסיף אמירה זו "זה זמן שלא נכנסת אלי",

לשם קבלת שלום או פרידה? אך כעבור שלושה ימים הוברר הדבר למגינת לב, הרבי נסתלק לשמי רום עוד בטרם החתונה, ונתינת היד היתה אכן פרידה ממש, זי"ע אמן.

הקירבה הנפלאה המשיכה אצל האדמו"ר בעל ה"לב שמחה" זי"ע כשהוא מראה את

אותות חיבתו אליו ומשתעשע עמו הרבה בדברי תורה. כשהרבי זי"ע שבת פעם בטבריא כשגם אבינו זצ"ל היתה שבתו אצל חותנו הגרמ"ל ציינורט זצ"ל בטבריא, על אף המסתופפים והמקורבים שהיו שם, דברו הי' אליו. באחת הפעמים כשנכנס אליו והי' זה בחוה"מ פסח שאל הרבי זצ"ל: ד' לשונות נתקיימו באותו דור של יוצאי מצרים, אך מדוע לא נתקיים בהם גם לשון הגאולה של "והבאתי אתכם אל הארץ" שהרי גם הוא נאמר לאותו דור. והוסיף שבאור החיים הקשה כן, ותיורצו שם שלשון זו ניתנה ע"י תנאי כמבואר בפסוק והבאתי וכו' והייתם לי לעם הנאמר בסיפא דקרא, והיינו שדוקא אם ינהגו כעם יביאם אל הארץ, ואם ח"ו יחטאו לא יביאם. אך הרבי זי"ע העיר שלא משמע כן בפסוק שנאמר בתנאי דוקא. ותירץ הרבי ז"ל באופן זה, דבתרגום יב"ע על הפסוק "ואשא אתכם על כנפי נשרים" (שמות יט.ד.) תרגם "ואובלית יתכון לאתר בית מוקדשא למעבד תמן פסחא", והיינו שהקריבו את הפסח בשנה זו של יציאת מצרים – בירושלים, וא"כ שפיר נתקיים עי"ז ה"והבאתי". תוך כדי דיבור העיר אבא מארי זצ"ל שהרי כן מדוקדק היטב בהמשך הפסוק עצמו "ואשא אתכם על כנפי נשרים" ועי"ז "ואביא אתכם אלי", דהיינו שזוהי קיום הבטחת ההבאה. כשאמר את דברו הפטיר הרבי ז"ל על כך "ארי" פארשטייט מיינע כוונות" וכיבדו מיד בשני תפוחים. אח"כ הוסיף הרבי ז"ל לתרץ עפ"ד המשנה "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו יצא ממצרים", א"כ עי"ז שבכל דור רואה עצמו כאילו יצא ממצרים

אח"כ הסביר אבא מארי את ראיתו הבהירה וקוטב כוונתו של הרבי זצ"ל שלעת שמחה שומה עליו להזכירו לפניו, ומכיון שכן הי' גם עתה ועדיין לא הזכיר, מכאן באה ההערה. עובדא נוספת שמורה מתקופת מלחמת ששת הימים, כשירושלים היתה בסכנה ובפרט באיזור הגבול עם ירדן שהי' בסמוך ונראה לקרית מטרסדורף ששם השתכן רק לפני תקופה קצרה, ומחרדת הוריו מהמצב הסתפק אם ירד לת"א עד יעבור זעם. כשהביע את ספקותיו לפני רבו השיב הרבי: "איך בין אויך דא" – הרי גם אני כאן – כאומר אהי' לך למשען ומבטח שלא יארע כל רע בעז"ה וכפי שאכן הי'.

בשמחת שבע ברכות שנערכה במעונו לרגל

נשואי בנו בכורו של דודינו הרה"ג ר' איסר שליט"א ביקש אבא מארי זצ"ל לפאר את השמחה בהשתתפותו של מרן ה"בית ישראל" זי"ע, כשהביע את משאלתו לפניו אישר זאת הרבי אך "בתנאי" שלא יודע לאיש דבר ביקורו, כשהופיע ברוב הדרתו בשמחה האריך לשהות למעלה מגדרו כשהוא דורש בד"ת וממתיק שיח עם סבא מארי זצ"ל, כשנפרד מהמסובים ונכנס למכונית אמר להמשב"ק הרה"ח ר' חנינא שיף הי"ו "ארי" האט אשיינע דירה" כשהוא חוזר על אימרא זו כמה פעמים במשך הנסיעה. גם למחרת כשנכנס אליו אחד מבני משפחתו וממקורביו הפטיר בעדו היכן היית אתמול? ארי' האט אשיינע דירה! דברים נסתרים. בנשואי בנו השני של ר' איסר שליט"א ביקש אבא מארי מה"בית ישראל" זי"ע שישתתף גם הפעם בשמחת "שבע ברכות" במעונו, אך הפעם הרבי סגר בעדו "אדער יא אדער ניין" ותוך כדי כך הושיט את ידו אליו באומרו "געב איבער א מז"ט צום טאטען צום ברודער און צום חתן" ... לא מובן – תהא אבא מארי זצ"ל – מדוע הרבי מסרב הפעם? מדוע הרבי מושיט את ידו אליו והלא נתינת יד שמורה רק לבאים מחוץ לעיר